

Ilga Zagorska pievēršas dzīves telpas organizācijai Salaspils Laukskolas vēlā paleolīta apmetnē. Autore uzskata, ka Salaspils Laukskola līdz šim ir vienīgā vieta Latvijā, kur iespējams izsekot senākās apmetnes pēdām, kā arī secina, ka Salaspils Laukskolu var raksturot kā vēlā paleolīta ziemeļbriežu mednieku sezonālu apmetni ar raksturīgāko mītņu veidu – viegla konstrukcijas slieteni.

Vitolda Muižnieka pētījums iepazīstina ar arheoloģiski pētīto 14.–18. gs. apbedīšanas vietu klasifikācijas problemātiku. Spriežot pēc arheoloģiskā materiāla un rakstīto avotu liecībām, 14.–18. gs. apbedīšanas vietu vidū pastāvējusi liela daudzveidība. Autors uzskata, ka labāk situāciju iespējams raksturot, klasificējot apbedīšanas vietas pēc dzīvesvietu veidiem.

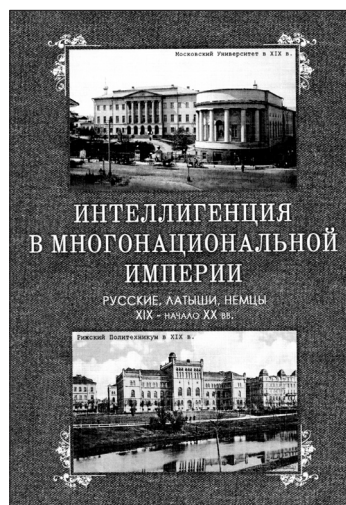
Māris Zunde aplūko Rīdzenes krastu koka konstrukcijas, kas atsegtas 2005. gada arheoloģiskajos izrakumos galerijas “Centrs” būvbedrēs. Būvēšanas laika ziņā tik daudzveidīga un plaša vēsturisko koka konstrukciju kompleksa gandrīz vienlaicīga dendrochronoloģiskā datēšana bija veikta pirmo reizi. Atsegto koka konstrukciju būvelementu datēšanas rezultāti ļauj gūt priekšstatu par šo konstrukciju būvēšanas secību un vienlaicīgas pastāvēšanas periodiem.

Krājums bagātīgi ilustrēts ar senlietu zīmējumiem, fotogrāfijām, shematiskiem plāniem, kartēm. Krājuma biogrāfiskā daļa ilustrēta ar fotoattēliem, kas glabājas Latvijas Nacionālā vēstures muzeja Arheoloģijas nodaļā un Valmieras novadpētniecības muzejā. Veiksmīgs ir arī vāka noformējums – Francis Balodis Jersikas pilskalna izrakumos 1939. gadā (P. Stepiņa foto), 2. lappusē aplūkojama L. Liberta 1937. gadā gleznotā F. Baloža portreta reprodukcija.

Silvija Tilko

Интеллигенция в
многонациональной империи:
русские, латыши, немцы.
XIX – начало XX вв. – Москва,
2009. – 264 с. (Inteliģence
daudz nacionālā impērijā: krievi,
latvieši, vācieši. XIX gs. – XX gs.
sākums)

Rakstu krājums par krievu, latviešu un vācu inteliģenci Krievijas impērijā 19. gadsimtā un 20. gadsimta sākumā tapis, pateicoties Krievijas Zinātņu akadēmijas (KZA) un Latvijas Universitātes (LU) sadarbībai. Projekta zinātniskie vadītāji ir KZA Vispārējās vēstures institūta direktors akadēmiķis Aleksandrs

Čubarjans (*Чубарьян*) un LU Vēstures un filozofijas fakultātes dekāns profesors Gvido Straube.

Izdevumā iekļauti pieci raksti, un apmēram divas trešdaļas grāmatas apjoma veltītas tieši latviešu inteliģences darbības aprakstam. LU Vēstures un filozofijas fakultātes asociētais profesors Ēriks Jēkabsons pētījis latviešu virsnieku, bet KZA Vispārējās vēstures institūta vecākā zinātniskā līdzstrādniece Jevgeņija Nazarova (*Назарова*) – latviešu pedagogu dzīves gaitas. Inteliģenti cilvēki bieži nespēja atrast sev piemērotu darbu Baltijas guberņās un tā meklējumos bija spiesti doties uz Krieviju. Attiecībā uz militārpersonām nozīmīga loma bija apstāklim, ka tās augstāko izglītību varēja iegūt bez maksas. Tas arī sniedza iespēju nabadzīgo zemnieku dēļiem paaugstināt savu sociālo statusu. Vēlāk no viņu vidus Pirmā pasaules kara laikā nāca virsnieki latviešu strēlnieku pulkos, bet pēc Latvijas neatkarības pasludināšanas – arī nacionālajā armijā. Attiecībā uz pētījumiem par pedagogu gaitām Krievijā jāuzsver, ka J. Nazarova sevišķu uzmanību veltījusi tiem latviešiem, kuri darbojās Maskavā. Ievērojama daļa mūsu tautiešu kļuva par vācu valodas pasniedzējiem. Mazāk varbūt šodien zināms fakts, ka ne viens vien latvietis ar savu darbu kā ierēdnis pēc rangu tabulas ieguva muižnieka titulu. Ļoti būtisks ir autoras pamatotais secinājums par latviešu pedagogu lielajiem nopelniem izglītības attīstībā Krievijas impērijā un ieguldījumu Krievijas pedagoģijas zinātnē (220. lpp.).

Abi iepriekšminētie pētījumi veikti, pamatojoties uz arhīvu dokumentiem, kas konfrontēti ar dažādiem izziņu krājumiem un atmiņām.

Cits aspekts ir skarts KZA Vispārējās vēstures institūta zinātniskās līdzstrādnieces Jūlijas Mihailovas (*Михайлова*) rakstā, kas analizē krievu preses izdevumu attieksmes izmaiņas pret latviešu nacionālo kustību. 19. gadsimta 50. gadu beigās un 60. gadu sākumā tie atbalstīja latviešus viņu cīņā pret vāciešiem, bet jau 80. gados šī attieksme kļuva atturīga, jo Baltijas pamatiedzīvotāju nacionālās pašapziņas attīstība bija pretrunā ar rusifikatoru plāniem. Pētījumā arī pievērsta uzmanība Krievijas preses reakcijai un viedokļiem sakarā ar jaunlatvieša Kaspara Biezbārža (1806–1886) lietu un viņa izsūtīšanu no Baltijas guberņām.

Pareizticības izplatīšanās jautājumiem Latvijā veltīts LU Vēstures un filozofijas fakultātes asociētā profesora Aleksandra Gavriļina raksts par Rīgas bīskapu Filaretu (Gumiļevski, 1805–1866) un Filaretu (Filaretovu, 1824–1882). Abi bīskapi aktīvi darbojās pareizticības izplatīšanā latviešu vidū. Protams, daudz jūtāmākas pēdas Latvijas vēsturē atstāja Filarets (Gumiļevskis), kura laikā 19. gadsimta 40. gados Vidzemē notika masveidīga latviešu un igauņu pāriešana pareizticībā. Savukārt Filarets (Filaretovs) panāca, ka palielinājās izsniegto stipendiju skaits pareizticīgo semināros studējošajiem latviešiem un igauņiem, šo soli saistot ar apstākli, ka no viņu vidus nākošie pareizticīgo garīdznieki labāk izprātis vietējo iedzīvotāju intereses un tradīcijas.

LU Vēstures un filozofijas fakultātes lektora Mārtaņa Mintaura raksts veltīts Sanktpēterburgas mākslas akadēmijā studējošo arhi-

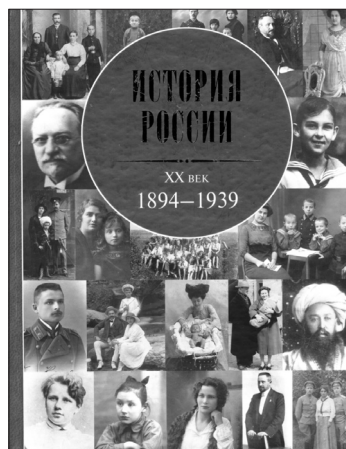
tektu (pārsvārā vāciešu) aktīvajai un daudzpusīgajai darbībai Latvijā 19. gadsimta otrajā pusē. Viņu projektētās ēkas vēl šodien var redzēt Rīgas ielās.

Rakstu krājums viennozīmīgi atzīstams par Latvijas un Krievijas vēstures zinātnieku auglīgas sadarbības paraugu. Atliek cerēt, ka šādi kopīgi pētījumi tiks turpināti, aptverot arī citus tematus un plašākus vēstures periodus.

Aldis Bergmanis

История России. XX век:
1894–1939 / Под ред.
А. Б. Зубова. – Москва: АСТ,
Астрель, 2009. – 1023 с.: ил.
(Криevijas vēsture. XX gadsimts:
1894–1939 / А. Zubova redakcijā)

История России. XX век:
1939–2007 / Под ред.
А. Б. Зубова. – Москва: АСТ,
Астрель, 2009. – 847 с.: ил.
(Криevijas vēsture. XX gadsimts:
1939–2007 / А. Zubova redakcijā)

Vienā no šā gada pavasara žurnāla redakcijas sēdēm, kad apspriedām jautājumu, par kādām grāmatām būtu vērts uzrakstīt sadaļā “Jau-nākās literatūras apskats”, prof. J. Stradiņš nosauca grāmatu “Krievijas vēsture. XX gadsimts” divos sējumos, novērtējot to ļoti atzinīgi. Nopirkt šo nebūt ne lēto izdevumu uzņēmās institūta direktors G. Zemītis. Tā šie divi apjomīgie sējumi nonāca manās rokās.

Kopš tā laika ir pagājis vairāk nekā pusgads. Un tikai tagad iz-pildu savu solījumu. Taču man ir vismaz divi attaisnojumi. Pirmkārt, grāmatas tiešām ir ļoti biezas, turklāt iespiestas ļoti sīkā drukā. Ko-pējais izdevuma apjoms ir vairāk nekā 135 autorlokšnes. Otrkārt, šo darbu ir vērts ne vien pārlapot, bet arī izlasīt. Jo tas tiešām ir citādāks pagājušā gadsimta vērtējums, kurš daudzējādā ziņā atšķiras no mūs-dienu Krievijas historiogrāfijas pamatnostādņēm šī perioda norišu vērtējumos.

Grāmatas koncepciju izklāsta tās atbildīgais redaktors vēstures zinātņu doktors universitātes “Maskavas Valsts starptautisko attiecību institūts” profesors Andrejs Zubovs nelielā ievadā, kurā raksta, ka starptautiskais autoru kolektīvs “vadijas no pārliecības, ka vēsture [...] prasa ne tikai faktu konstatāciju, bet arī to tikumīgo izpratni. Labo un ļauno nedrīkst bez izvērtējuma sajaukt vēstures izklāstā. Mūsu kopējā